

Positionpaper

Positie van gemeenteraadsleden, werkdruk en ondersteuning

Ronde Tafelgesprek Vaste Kamercommissie Binnenlandse Zaken op 8 maart 2018

Het afgelopen jaar is er veel aandacht geweest voor de ondersteuning van raadsleden. Dit heeft geleid tot een extra impuls om tot een duurzamere ondersteuning en toerusting van raadsleden te komen. Er is tijd en er zijn structurele middelen nodig dit de komende periode verder uit te werken en op te pakken. De verschillende verenigingen, Raadslid.Nu, de vereniging voor raadsleden, de Vereniging van Griffiers en de VNG trekken hierin samen op.

Hogere raadsledenvergoeding

Verhoog de vergoeding voor raadsleden, vooral in gemeenten met minder dan 40.000 inwoners, nog voor de verkiezingen van 21 maart of anders met terugwerkende kracht tot aan de verkiezingen. Voor deze noodzakelijke financiële ondersteuning is structureel geld nodig. We moeten raadsleden in staat stellen de combinatie werk en raadslidmaatschap gelijk vanaf het begin van de raadsperiode goed te kunnen regelen. De meeste raadsleden combineren het raadswerk met een reguliere baan; het is lekenbestuur. Met de raadsvergoeding kunnen raadsleden verlof kopen dan wel ondersteuning organiseren. Hierbij speelt ook het onderwerp aanzien van het ambt door te investeren in het imago van raadswerk. Werkgevers zouden werknemers als raadslid de ruimte moeten geven, omdat zij als raadslid allerlei competenties ontwikkelen, waar je als werkgever weer van profiteert. Een win-win situatie creëren. Naast het aanpassen van de vergoeding gaat het ook om het versterken van de voorbereiding, opleiding en toerusting van raadsleden. De vereniging van raadsleden, Raadslid.Nu, de Vereniging van Griffiers en de VNG hebben hierover in november 2017 een brief aan minister Ollongren geschreven die u in de **bijlage** aantreft.

Werkdruk raadsleden

De werkdruk voor raadsleden is hoog. Zo'n 86 procent van de raadsleden ervaart een hoge tot zeer hoge werkdruk (onderzoek Raadslid.Nu/Overheid in Nederland, september 2017). Voor de raadsleden die in maart 2018 aantreden zal dat niet anders zijn. De werkdruk van raadsleden kan niet alleen worden vermindert door een betere raadsvergoeding, voor het organiseren van balans werk-raadswerk, maar ook door goede ondersteuning vanuit de griffie. Hoewel de

gemeenteraad over haar eigen budget voor ondersteuning gaat, zien we bij veel raden terughoudendheid om geld voor zichzelf uit te geven (handelingsverlegenheid). Dit geldt niet alleen de omvang van de griffie, maar ook het budget voor bijvoorbeeld rekenkamercommissies, opleiding en training voor de gehele gemeenteraad en andere hulptroepen, die de werkdruk juist kunnen verminderen. Richtlijnen voor gemeenteraadsleden zouden hierbij behulpzaam kunnen zijn. De hoge werkdruk geldt uiteraard ook voor statenleden en waterschapsleden, die een vergelijkbare positie hebben.

Digitaal leerplatform

Voor raadsleden is een digitaal leerplatform in ontwikkeling, waarbij raadsleden op hun eigen raadsinformatiesysteem direct toegang krijgen tot competentieprofielen, opleidingsprogramma en inhoudelijke informatie over wet- en regelgeving. De vereniging van raadsleden, Raadslid.Nu, de Vereniging van Griffiers, de VNG en het ministerie van BZK werken hier samen. Dit digitaal leerplatform moet structureel worden ondersteund en doorontwikkeld om laagdrempelig informatie bij raadsleden en griffiers te krijgen.

Weerbare democratie

Waakzaamheid is geboden voor het behoud van de weerbaarheid van de lokale representatieve democratie; het tegengaan van ondermijning. De VNG besteedt gezamenlijk met de beroeps- en belangenverenigingen aandacht aan de gevaren van ondermijning en de manier waarop gemeenten die kunnen aanpakken. Voor de aanpak van ondermijning zijn drie samenhangende factoren van belang: de aanpak van georganiseerde criminaliteit, de zorg voor een weerbare samenleving en een weerbaar- en integer bestuur. Met en namens gemeenten zetten we in op de lokale aanpak van

ondermijning. Criminele vertakkingen en infiltratie in wijken en dorpen kunnen ook gevolgen hebben voor raadsleden, bestuurders en ambtenaren persoonlijk. Wij roepen u ook op er bij de minister op aan te dringen dat zij oog houdt voor de weerbaarheid van deze mensen en hen ondersteunt waar nodig.

Meervoudige democratie

Nieuwe democratie vraagt nieuwe vormen van lokale ondersteuning, ook voor raadsleden. Zorg voor lokale eigentijdse vraaggerichte ondersteuning om van onderaf de lokale democratie te voeden. De VNG werkt samen met het ministerie van BZK en de beroeps- en belangenverenigingen van onder meer raadsleden, griffiers en burgemeesters aan een nieuw meerjaren actieprogramma Versterking Lokale Democratie en Bestuur. Als onderdeel van dit nieuwe actieprogramma wordt gedacht aan consultants, die als kennismakelaar, inspirator en vraagbaak kunnen fungeren. Samen met burgemeesters en griffiers kunnen deze consultants de positie van de gemeenteraad als geheel versterken op de thema's behorende bij de vitalisering van de lokale democratie in de netwerksamenleving anno 2018. Zij kunnen een vlieg-wiel op gang brengen net zoals in het toenmalige actieprogramma lokaal bestuur. We zien steeds meer vormen van directe democratie, initiatieven en directe betrokkenheid en zeggenschap van bewoners, die de ruimte en flexibiliteit van het huidige systeem opzoeken. Hiervoor is lokaal maatwerk nodig, die bij de bestuurscultuur van een gemeente past. De start van gemeenteraden biedt een ideaal moment om het gesprek te voeren, gebruikmakend van de inspirerende voorbeelden van andere gemeenten en gemeenteraden (zie www.lokale-democratie.nl). De vitaliteit ligt op lokaal niveau en dat moeten we maximaal faciliteren, door veel zuurstof toe te voegen en waar mogelijk vanuit Den Haag los te laten.

Experimenteerwet

De VNG en de beroeps- en belangenverenigingen hechten grote waarde aan het juridisch mogelijk maken van experimenten, zodat lokale bestuurders dan beter zouden kunnen inspelen op wensen van inwoners van de betreffende gemeente. De VNG kan in principe leven met het besluit de Experimenteerwet Gemeenten in te trekken. VNG en BZK begonnen in 2015 een gezamenlijk traject om te komen tot een Experimentenwet voor gemeenten. Deze zou meer ruimte kunnen bieden voor differentiatie. Veel gemeenten hebben in dit proces geparticipeerd en uiteindelijk was het wetsvoorstel het resultaat van dit gezamenlijke voorbereidingstraject. Minister Ollongren ziet echter meer in aanpassingen van de Gemeentewet: indien de Gemeentewet meer ruimte creëert voor lokaal maatwerk en dit daarmee mogelijk wordt voor alle gemeenten, is het ook minder

noodzakelijk om hier experimenten voor in te richten. De minister constateert dat veel gemeenten nu al volop experimenteren en geeft aan dat een aantal van die experimenten in strijd zijn met formeel wettelijke regels. In relatie tot de werkdruk wordt dan gedacht aan experimenten met externe voorzitters van raadscommissies om de werkdruk voor raadsleden te verkleinen. Lokale bestuurders zouden dan beter kunnen inspelen op wensen van inwoners van de betreffende gemeente.

Democratische legitimiteit regionale samenwerking

De 4^e VNG Denktank, onder voorzitterschap van Milo Schoenmaker (burgemeester Gouda), richt zich op het thema regionale samenwerking, met de opgaven op de arbeidsmarkt als bijzonder aandachtsgebied. Uitgangspunt is dat regionale samenwerking een andere manier van kijken, denken en handelen vraagt van het lokaal bestuur, om te komen tot een vernieuwd samenspel in de aanpak van maatschappelijke opgaven die de grenzen van een afzonderlijke gemeente overstijgen.

De positie en rol van raadsleden in relatie tot regionale samenwerkingsverbanden wordt bij staatsrechtgeleerden tot uitgebreide discussies, die ook in de Kamer terugkomen. Evident is dat het voor raadsleden, die veel op hun bord krijgen en hun handen al vol hebben aan lokale aangelegenheden, vaak ingewikkeld blijkt om de horizon te verbreden naar regionale vraagstukken. Raadsleden ervaren regelmatig een afstand tot regionale samenwerkingsverbanden, doordat besluiten in hun beleving vaak al op een andere plek dan in de raadszaal zijn genomen. De kunst voor raadsleden is om een nieuwe manier te vinden om met dergelijke dilemma's om te gaan, zonder het belang van regionale samenwerking en een organisatie-overstijgende aanpak ter discussie te stellen. De 4e VNG Denktank verkent verschillende oplossingsrichtingen, zoals méér ruimte in de raadsagenda voor ontmoetingen met regionale spelers (zowel binnen als buiten de raadszaal), een betere aansluiting tussen de reguliere planning- & controlcyclus van gemeenteraden en wat er in regionale samenwerkingsverbanden gebeurt (o.a. aan de voorkant in termen van inzet en te verwachten resultaten) of regionale afstemming tussen raden in relatie tot de agendering van zaken. Daarnaast is ook het ministerie van BZK in gesprek met mensen uit het veld over mogelijke aanpassingen van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR). Ook op dit terrein kan experimenteerterruimte of meer maatwerk oplossingen bieden.

Dit positionpaper is mede samengesteld met Raadslid.Nu, Nederlands Genootschap van Burgemeesters, de Vereniging van Griffiers en de VNG

Maart 2018